वार्षिक–पाठ्यक्रमः
सत्रम्– 2022-23
कक्षा– अष्टमी
विषयः–संस्कृतम्
Level-2

क्र०	पाठ्यवस्तु	सहायकशैक्षिक–अनुदेशाः	अधिगमसम्प्राप्तिः
1.	**द्वितीयःपाठः- "बिलस्य वाणी न कदापि मे श्रुता"**	❖ आदर्शवाचनम्, अनुवाचनम्, काठिन्यनिवारणम्, शब्दार्थज्ञानं, लिङ्गज्ञानम् अभ्यासकार्यम् च। ❖ पाठे आगतानां कर्तृपदानां, क्रियापदानां, अव्ययपदानां, पर्यायपदानां विलोमपदनां च चयनम्। नैतिक- मूल्यानां निर्देशः। ❖ **धातुरूपाणि**– गम्, अस्, पा (लट्-लृट्-लोट्-लङ्-विधिलिङ्-लकारेषु)। ❖ **पुनरावर्तनम्**– षष्ठी–सप्तमीकक्षायां पठिताः लकाराः परिशिष्टेन पुनः आवर्तयन्तु। षष्ठी–कक्षायाः परिशिष्टात् पठ्, गम्, स्था धातुरूपाणाम् अभ्यासः। सप्तमी–कक्षायाः परिशिष्टात् धातुरूपाणां– कृ,चर्, वस्, पा धातूनां आवर्त्तनम्।	छात्राः लघुवाक्यरचनाभ्यासे निपुणाः भवन्ति।
2.	**तृतीयःपाठः - "डिजीभारतम्"**	❖ आदर्शवाचनम्, अनुवाचनम्, शब्दार्थाः सरलार्थाः अभ्यासकार्यम् च। ❖ **गतिविधिः**–एटीएम मध्ये कुत्र संस्कृतभाषायां निर्देशाः प्राप्नुवन्ति इति लेखनीयम्। ❖ सङ्गणके कथं संस्कृतभाषा उपयोगी? इति पञ्चवाक्येषु लेखनीयम्। ❖ पाठे आगतानां नूतनशब्दानां परिचयः अर्थज्ञानम्वाक्यप्रयोगश्च। ❖ **सन्धिः -** दीर्घसन्धिः,गुणसन्धिः, यण्सन्धिः। ❖ **पुनरावर्तनम्**– सन्धिपाठनात् प्राक् षष्ठी–सप्तमीकक्षायां पठित–वर्णसंयोजन–वर्णविच्छेद–प्रक्रियायाः पुनरावर्तनम् ।	छात्राः आधुनिक-यन्त्राणां विषयेण सह संस्कृतभाषायाः वैज्ञानिकपक्षेन परिचिताः भवन्ति। सन्धिपदप्रयोगे निपुणाः भवन्ति।
3.	**चतुर्थःपाठः - "सदैव पुरतो निधेहि चरणम्"**	❖ सस्वरगायनम्, भाव-अवबोधनम्, अभ्यासकार्यम्। ❖ नैतिकमूल्यानां निर्देशः ❖ **शब्दरूपाणि**– मुनि, साधु, नदी, मधु। ❖ **पुनरावर्तनम्**– षष्ठी–सप्तमीकक्षायां पठितानि शब्दरूपाणि परिशिष्टेन स्वीकृत्य पुनः आवर्त्तनं कारयन्तु। यथा षष्ठी–कक्षायाः परिशिष्टात् बालक, बालिका, पुष्पशब्दस्य च पुनराभ्यासः। सप्तमी–कक्षायाः परिशिष्टात्एतत्, मति, वारि शब्दरूपाणाम् आवर्त्तनं कारयन्तु।	श्लोकानां सस्वरगायनं जानाति। पुल्लिङ्गम् स्त्रीलिङ्गम् नपुंसकलिङ्गञ्च इति त्रयाणां शब्दरूपाणां प्रयोगे समर्थाःभवन्ति।
4.	**नवमःपाठः - "सप्तभगिन्यः"**	❖ संवादशैल्याम् आदर्शवाचनम्, अनुवाचनम्, अभ्यासकार्यम्, नैतिकमूल्यानां निर्देशः।	

		❖ **अपठितगद्यांशः-** एकपदेन, पूर्णवाक्येन यथानिर्देशं वा प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः कारणीयः।	भाषिकक्षमतायाः वृद्धिः आत्मविश्वासश्च।

❖ **सूचना : उपर्युक्तं सकलं पाठ्यक्रमं 30 सितम्बर 2022 पर्यन्तं समापनीयम्।**

❖ **मध्यावधिपरीक्षादृष्ट्या उपर्युक्तस्य सकलपाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्तिः।**

❖ **प्रदत्तं सकलं पाठ्यक्रमं मूल्याङ्कनहेतोः वर्तते।**

मध्यावधि परीक्षा

क्र०	पाठ–परिचयः	विषयवस्तु	अधिगगमसम्प्राप्तिः
5.	**दशमःपाठः - "नीतिनवनीतम्"**	❖ सस्वरगायनम्, श्लोकान्वयः, शब्दार्थविवेचनम्, भावस्पष्टीकरणम्। ❖ श्लोकाधारित–प्रश्नोत्तराणामभ्यासः ❖ श्लोके आगतानां कर्तृपदानां क्रियापदानां पर्यायपदानां विलोमपदानां विशेषण-विशेष्यपदानां च चयनम्। नैतिकमूल्यानां निर्देशः॥ ❖ **अनुप्रयुक्तव्याकरणम्** - कारकपरिचयः। विभक्तिप्रयोगस्य सामान्यनियमाः।	सदाचारस्य ज्ञानं प्राप्नोति। छात्रः सत्यमार्गरतः शिष्टः अभिवादनशीलः आज्ञाकारी च भवति। श्लोकार्थव्याख्याने समर्थः भवति। नूतनशब्दान् ज्ञात्वा तेषां वाक्यप्रयोगे समर्थः भवति।
6.	**एकादशःपाठः - "सावित्रीबाईफुले"**	❖ अभ्यासकार्यम्। नैतिकमूल्यानां निर्देशः। ❖ विशेष्य-विशेषणशब्दानां मेलनम्। ❖ किम्, तत् इति सर्वनामशब्दस्य त्रिषु लिङ्गेषु सर्वविभक्तिषु च प्रयोगः अभ्यासश्च। ❖ **वाक्यमेलनम्** – कर्तृ-कर्म-क्रिया-युग्म-पदानि।	वाक्यनिर्माणक्षमतावृद्धिः।
7.	**चतुर्दशःपाठः - "आर्यभटः"**	❖ आदर्शवाचनम्, अनुवाचनम्, अभ्यासकार्यम्। ❖ प्राचीनभारते विज्ञानस्य समृद्धिकथनम् तथा नैतिकमूल्यानां निर्देशः। ❖ **चित्राधारितरिक्तस्थानपूर्तिः**–लघु–सरल–वाक्यप्रयोगेन चित्राधारितवाक्यपूर्तिः विधेया।	संस्कृतभाषायां निहितं विशालसाहित्येन परिचिताः भवन्ति।
8.	**पञ्चदशःपाठः - "प्रहेलिकाः"**	❖ सस्वरगायनम्, अनुवाचनम्, अभ्यासकार्यम्। ❖ अन्यप्रहेलिकानां संग्रहः अभ्यासश्च करणीयः। ❖ **उपपदविभक्तिपरिचयः** -अभितः, परितः, प्रति, सह, अलम्, नमः एतेषां वाक्येषु प्रयोगः यथा – शिक्षकं परितः छात्राः सन्ति।	तार्किक–क्षमतायाः वृद्धिः। वाक्यनिर्माण–क्षमतावृद्धिः। भाषिकक्षमतायाः वृद्धिः आत्मविश्वासश्च।

❖ **सूचना : उपर्युक्तं सकलं पाठ्यक्रमं 31 जनवरी 2023 पर्यन्तं समापनीयम्।**

❖ **वार्षिक–परीक्षादृष्ट्या उपर्युक्तस्य सकलपाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्तिः।**

❖ **प्रदत्तं सकलं पाठ्यक्रमं मूल्याङ्कनहेतोः वर्तते।**

❖ **पाठ्यपुस्तकम् – रुचिरा (तृतीयः भागः)**

वार्षिक– परीक्षा